

Spreek ook jij MAGAZINE

Tijdschrift met een andere kijk op cultuur en samenleving

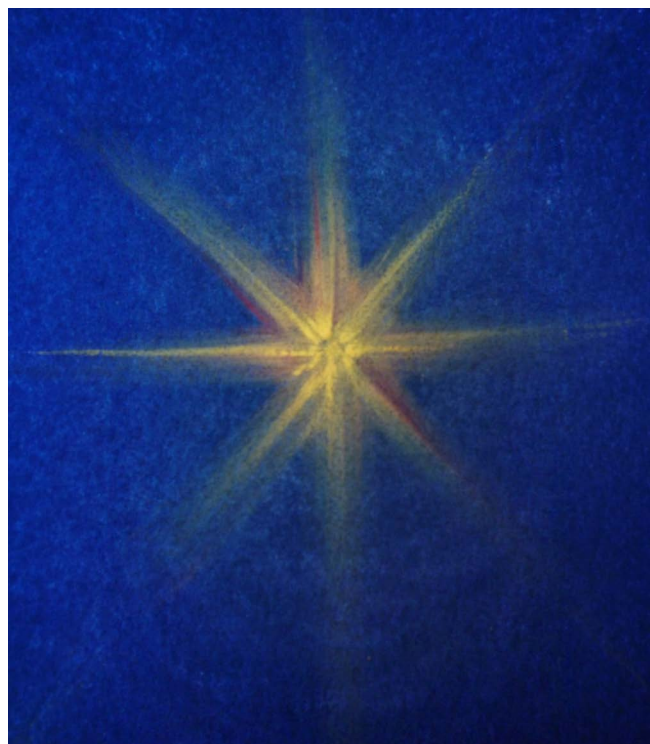
Nummer 0 | 28 juni 2026 | Eerste jaargang

€ 0,00

Op weg / Op weg naar de demonstratie

Hans Dieter Appenrodt, 2016, Olieverf op linnen, Privécollectie.

Logo Spreek ook jij

INHOUD

Ten geleide	2
Een woord van dank en goede wensen	3
Who is he that shall control me? (Ralph Waldo Emerson)	4
Tussen verzwijgen en schande roepen	5
Het links-rechtsstereotype volgens Istvan Hunter	8
Stereotypenpolitiek (Istvan Hunter)	10
Het afwijzen van moederschap in de OCW Taalgids (Philip Bakker)	12
Bouwen aan een cultuur van de geest	14
Leven met warmte en licht (Annemarie Sijens)	14
Niet te koop	16
Colofon	16

Ten geleide

Voor je ligt het nulnummer van *Spreek ook jij* MAGAZINE, tijdschrift met een andere kijk op cultuur en samenleving. *Spreek ook jij* MAGAZINE is een voortzetting op papier van de Substacks *DVV/Spreek ook jij* en *Spreek ook jij*. Waarom dit tijdschrift, wat voegt het toe?

Het is maart 2020, enkele weken na het begin van de coronacrisis. Avond aan avond verschijnen minister-president Rutte en de kersverse minister van volksgezondheid De Jonge op het tv-scherm om bij de bevolking in te prenten hoe gevaarlijk de pandemie is en wat de overheid gaat doen om de levensgevaarlijke vijand te lijf te gaan: maatregelen nemen. Lees: geboden en verboden afkondigen. De term 'Het nieuwe normaal' valt voor het eerst.

Dat nieuwe normaal liet zich onder andere kennen door censuur en selectieve, eenzijdige berichtgeving in de massamedia. In die maanden las ik via andere kanalen oproepen in de trant van: doe wat je kunt, neem een initiatief, lever een bijdrage, volg je hart. Mede naar aanleiding van die oproepen besloot ik om de sinds 2014 bestaande nieuwsbrief van het project *De Kunst van het kijken* om te vormen en te verbreden. Ik veranderde de naam van die nieuwsbrief en ging artikelen van maatschappelijk belang publiceren, veelal vertalingen. Het doel was om feitelijk juiste informatie te verspreiden zonder te polariseren. Een ander doel was om op den duur een heus fysiek tijdschrift in het leven te roepen. Twaalf jaar na de eerste nieuwsbrief van *De Kunst van het kijken* is dat er nu!

Sinds de omvorming in 2020, onder de naam *De veilige veste*, vroeg ik me bij iedere editie, ieder artikel dat ik verspreide steeds weer af of het kon beantwoorden aan het gestelde doel en dat leverde mij de nodige slapeloze nachten op. Als er opzeggingen waren na de publicatie van een editie, moest ik dan de conclusie trekken dat ik een verkeerde inschatting had gemaakt? Was het te polariserend geweest? Zo ja, waar had dat dan aan gelegen? Aan de inhoud zelf of meer aan de manier waarop, de toon, de inkleding, kortom aan het 'hoe'?

Bij *Spreek ook jij* MAGAZINE zal de vraag naar het 'hoe', naar de wijze waarop, thematisch sterk naar voren treden. Zie bijvoorbeeld het artikel *Tussen verzwijgen en schande roepen* in deze editie. Ik hoop dat *Spreek ook jij* MAGAZINE een inspiratiebron mag zijn voor eenieder die zich afvraagt hoe het publieke debat gevoerd kan worden in een stijl waarin de gesprekspartners elkaar in hun waarde laten. Het publieke debat, het vrije geestesleven is immers de levensader van een samenleving waarin we als gemeenschap aan een menswaardige toekomst willen bouwen.

Spreek ook jij MAGAZINE laat zich verder als volgt karakteriseren:

- Onafhankelijk van overheidssubsidie;
- Zonder winst oogmerk;
- Veel ruimte voor antroposofie;
- Onafhankelijk van politieke of ideologische richting;
- De inhoud staat centraal, de lezers worden zeer wel in staat geacht om hun aandacht bij de tekst te houden, ook zonder kleurtjes, inzetjes enz.
- Er ligt bijna niets vast, er is geen formule of concept. De inhoud komt tot stand door *wat zich aandient*, in ruime zin. Je kunt ook zeggen: ik sta open voor wat zich vanuit de toekomst wil tonen. Zo hoop ik

een voorwaarde te scheppen om organisch te blijven groeien en ontwikkelen met *Spreek ook jij* MAGAZINE. Dat groeien en ontwikkelen is experimenteel van aard. Ook en dit nulnummer staat in het teken daarvan. Het naar de toekomst open karakter brengt bijvoorbeeld met zich mee dat de volgende nummers meer of minder pagina's kunnen hebben dan dit nulnummer en dat er inhoudelijke verschuivingen en verrassingen in kunnen voorkomen.

Of het groeipotentieel dat ik meen waar te nemen een realiteit is of toch meer een wens mijnerzijds zal spoedig blijken. Mensen die op welke manier dan ook willen bijdragen nodig ik van harte uit om contact met mij op te nemen. (Zie het colofon voor contactgegevens.) *

Een woord van dank en goede wensen

Op de lange weg naar het moment van de geboorte van *Spreek ook jij* MAGAZINE hebben veel mensen mij geholpen. Wegens ruimtegebrek kan ik er slechts een paar noemen. Onuitsprekelijke dankbaarheid voel ik voor Ron Dunselman en Marko van Gerven. Zij en hun team maakten mij in 1984 het verder leven mogelijk. Ze sleepen me weg voor de poorten van de hel.

Dit project, *Spreek ook jij* MAGAZINE, zou zonder de steun en interesse van velen ondenkbaar zijn geweest. Mijn dank gaat uit naar de bij elkaar ruim 600 abonnees van de Substacks *DVV/Spreek ook jij* en *Spreek ook jij* voor hun trouw door de jaren heen.

Sommige van deze abonnees zijn ertoe overgegaan hun steun in een donatie uit te drukken, waar ik hen intens dankbaar voor ben.

In de beslissende fase van het incarnatieproces van *Spreek ook jij* MAGAZINE leek er het een en ander mis te gaan. Het lot beschikte anders: precies de juiste persoon op het juiste moment kwam op mijn pad: Huibert Stolker van grafisch ontwerpbureau *Stip*. Hij was dermate geraakt door mijn plan en de dingen waar ik voor sta dat hij voor zijn werk aan het nulnummer geen betaling verlangt.

Ook gaat mijn dank uit naar de mensen die een gelukwens hebben gestuurd. Die gelukwensen vind je hieronder.

“Spreek ook jij – in deze tijd van *mind control* en digitale surveillance, waarin het vrije denken én het je vrij uitspreken geen vanzelfsprekendheid meer zijn.

Wat verheugend dat er een papieren tijdschrift komt, waarin dat wél kan! Ik wens alle lezers en schrijvers toe dat zij het vrije woord laten zegevieren!”

Anselma Remmers

“Een stukje licht kunnen laten schijnen in een duistere wereld, dat is wat ik *Spreek ook jij* MAGAZINE toewens.”
Veel succes!

Ina van Dijk

Beste Arno,

Met jouw gedrevenheid om de waarheid te vinden, je spirituele (christelijk esoterisch) visie en onderzoeksvorm en met jouw aandacht voor details je streven zo compleet mogelijk te zijn, zal dit tijdschrift zonder twijfel in een behoefte voorzien en kwaliteit leveren.

Dat gaat niet vanzelf! Ik wens je veel goeds toe op dit nieuwe pad!

Warme groet, Marianque

Marcel Mulder stuurde zelfs een uitvoerige gelukwens: In het huidige maatschappelijke debat over diverse kwesties, kunnen we geregeld de opmerking horen dat woorden ertoe doen. Op die momenten is vaak sprake van hevige polarisatie, waarbij over en weer opmerkingen gemaakt worden, die door de ander als kwetsend beleefd kunnen worden. Vaak wordt dit dan goed ge-

spraken met ‘het recht op vrije meningsuiting’, terwijl van een open, laat staan vruchtbare dialoog, geen sprake meer is. Het gesproken of geschreven woord verliest daarbij haar betekenis en kracht om elkaar als mens te kunnen ontmoeten en samen te brengen. Gevolg is een zinloze versplintering en diepe vereenzaming in onze samenleving.

In de afgelopen jaren heeft Arno met *De veilige vestel/Sprek ook jij* laten zien, dat het mogelijk is om een digitaal platform aan te bieden, waarin met gepaste eerbied voor de gave van het gesproken en geschreven woord, een bijdrage kan worden geleverd aan dit debat. In *DVV/Sprek ook jij* waren al dan niet vertaalde artikelen en gedichten te lezen over een breed spectrum van onderwerpen, waarin de ontwikkeling van de menselijke waardigheid en vrijheid vaak centraal stonden. Arno heeft daarmee keer op keer laten zien, dat hij goed in staat is om die mensen een stem te geven, die zich hard willen maken om ‘het ware, het goede en het schone’ in de wereld na te streven.

Mensen dus die de moed vinden om vanuit hun hart te spreken, vaak andere aspecten van de werkelijkheid laten zien, en dit ook met gepaste nuance en het juiste respect doen. Zij maken zich daarmee dienstbaar aan hetgeen de tijdgeest in wezen van ons vraagt.

De keuze van Arno om *DVV/Sprek ook jij* nu ook als tijdschrift aan te bieden, zie ik als een passende volgende stap. Het zal meer mensen de mogelijkheid bieden, om kennis te nemen van attitudes, inzichten en meningen, welke tot nu toe vaak onvoldoende aandacht krijgen. Binnen het huidige Nederlandse mediabestel zie ik dit als een vernieuwende en zeer welkome aanvulling. Ik wens Arno en zijn redactie veel succes toe!

Beste Arno,
Van harte gefeliciteerd met deze nieuwe merksteen!

Robert de Haan

★

Who is he that shall control me?

Why may not I act & speak & write & think with entire freedom?

What am I to the Universe, or, the Universe, what is it to me?

Who hath forged the chains of Wrong & Right, of Opinion & Custom?

And must I wear them?

Is Society my anointed King? Or is there any mightier community
or any man or more than man, whose slave I am?

I am solitary in the vast society of beings; I consort with no species;

I indulge no sympathies. I see the world, human, brute & inanimate nature;

I am in the midst of them, but not of them; ...

I say to the Universe, Mighty one! thou art not my mother;

Return to chaos, if thou wilt, I shall still exist. I live.

If I owe my being, it is to a destiny greater than thine.

Star by Star, world by world, system by system shall be crushed –
but I shall live.

Ralph Waldo Emerson (1803-1882)

Emerson schreef dit toen hij 20 was. Het is te vinden in *Journal*, 21 december 1823.

Tussen verzwijgen en schande roepen

“Dit is een politiek tijdperk. Wij denken dagelijks aan fascisme, concentratiekampen, wapenstocken, nucleaire wapens, zelfs als we het er niet openlijk over hebben. We kunnen daar niets aan doen. Als je op een zinkend schip bent, dan gaan je gedachten over een zinkend schip.”¹

George Orwell maakte met deze uitspraak duidelijk dat de politiek voor hem *het* onderwerp was. Voordat ik erop inga wil ik eerst een eventueel misverstand uit de weg ruimen: “fascisme” bedoelt Orwell in de meest brede betekenis en is niet beperkt tot extreem rechts. Fascisme zoals hij het hier en op andere plekken bedoelt is synoniem met totalitarisme.

Als Orwell nu zou leven, hoe zou het bovenstaande dan kunnen luiden? Zoals hieronder bijvoorbeeld?

Dit is een politiek tijdperk. Wij worden dagelijks geconfronteerd met extreem geweld, uitgeoefend door agressieve, expansionistische staten; met oorlog en oorlogsdreiging, met een oprukkende wereldwijde techno-controlestaat, met wapenstocken, met toenemende polarisatie, met massamanipulatie en massavorming, met crises in allerlei soorten en maten. Als je op een zinkend schip bent, dan gaan je gedachten over een zinkend schip.

Iedereen neemt deel aan het publieke debat

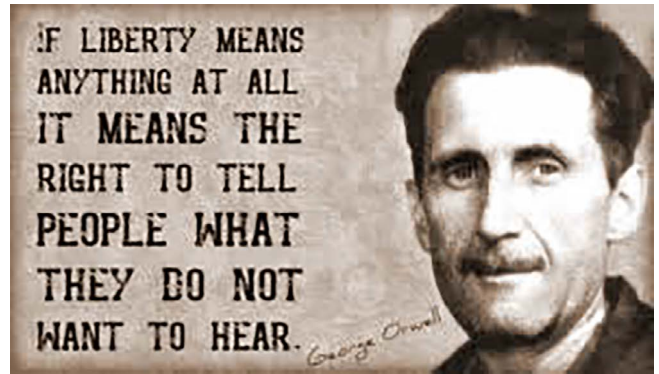
Denken over de maatschappelijke en politieke problemen in tijden van nood en crisis, daar ontkom je niet aan en al helemaal niet in een tijd als de onze. Iedere krantenlezer doet het. Spreken en schrijven erover doen we ook massaal, onder andere via de sociale media.

“Het komt mij voor dat het nonsens is om in een tijd als de onze te vermijden om over zulke onderwerpen te schrijven,”² schrijft Orwell elders.

Hoewel de sociale media zoals bekend grote nadelen kennen, kunnen daar ook zaken worden belicht vanuit andere hoeken, dan te doen gebruikelijk in de *mainstream-media*, wat juist weer een voordeel is. Stilzwijgende verzwijg-overeenkomsten, hele en halve onwaarheden, eenzijdige berichtgeving, censuur en zelfcensuur bepalen in de *mainstream-media* immers een groot deel van de dagelijkse stroom aan informatie.

Alarmerend: misleidende berichtgeving vindt nog steeds gehoor

Steeds meer mensen zien dat er een groot probleem is met het verspreiden van eenzijdige, misleidende berichtgeving door *mainstream-* of massamedia. Naar aanleiding van de Iran-oorlog en de berichtgeving daarover kun je

Het citaat, maar dan volledig:

“But at least let us have no more nonsense about defending liberty against Fascism. If liberty means anything at all it means the right to tell people what they do not want to hear.”

The Freedom of the Press, voorwoord bij *Animal Farm*, geschreven in 1945; postuum gepubliceerd in *The Times Literary Supplement*, 15 september 1972.

echter moeilijk anders dan tot de conclusie komen dat grote delen van de bevolking zich nog steeds laten misleiden. Eerder opgedane ervaringen met zelfs *toegegeven* leugens van overheden en media lijken te zijn vergeten. Die toegegeven leugens betreffen de aanleiding tot de tweede Irak-oorlog in 2003. De toenmalige president George Bush en de Israëlische minister-president Netanyahu joegen de bevolking angst aan door via de massamedia te roepoeteren dat Irak over *weapons of mass-destruction* zou beschikken.³ Het land had zulke wapens niet, de berichten erover inclusief beeldmateriaal waren vals. Nepnieuws.

De dreiging van massavernietigingswapens werd in een iets andere variant herhaald om de aanvallen door de VS en Israël op Iran te rechtvaardigen, die begonnen 28 februari 2026 met het vermoorden van Ayatollah Ali Khamenei, de leider van Iran en veel andere hooggeplaatste functionarissen. Benjamin Netanyahu heeft de afgelopen 33 jaar herhaaldelijk laten weten dat Iran spoedig over nucleaire wapens zou gaan beschikken. In 2012 wist hij tijdens zijn beroemde “rode lijn”-speech bij de VN te vertellen dat Iran “*in less than a year*” op de drempel van een kernwapen zou staan. Hij heeft zijn bewering dat Iran op korte termijn over nucleaire wapens zou kunnen beschikken talloze keren in allerlei varianten verkondigd en Iran heeft nog steeds geen nucleaire wapens.

Zo lang de meerderheid van de bevolking zich laat informeren door politieke leiders als Netanyahu en hun spreekbuizen in de media kunnen de oorlogszuchtigen ongestoord hun gang blijven gaan. Het risico op een

derde wereldoorlog is daardoor inmiddels levensgroot geworden. Dat risico wordt kleiner naarmate minder mensen oorlogspropaganda voor zoete koek slikken. Er hangt onnoemelijk veel af van de publieke opinie. De regering van een land waarvan de meerderheid tegen oorlog is, krijgt het op zijn minst moeilijk om zo'n oorlog te rechtvaardigen. Geen wonder dat er in het besef van het immense belang van de publieke opinie mensen opstaan die bij de ander zouden willen inprenten: "We worden bedrogen, zie dat nou alsjeblieft."

Wat helpt?

De ander op zo'n directe manier proberen te overtuigen helpt bijna nooit en leidt vaak tot spanningen en conflicten, zoals we *in extremo* hebben kunnen ervaren tijdens de covidcrisis. Wat helpt dan wel? Ook ik heb niet het ei van Columbus. Wel heb ik in de afgelopen vijf jaar de nodige ervaringen opgedaan, onder andere bij het publiceren van een kleine 100 artikelen en vele tientallen edities van het digitale tijdschrift *DVV/Spreek ook jij*. Ook was ik aanwezig bij diverse bijeenkomsten waar medialeugens werden besproken. Daar maakte ik mee hoe de pogingen om bij de ander de ogen te openen voor overheids- en medialeugens contraproductief kunnen uitpakken, met name door *en plein public* en met sterke emotie "schande" te roepen. Dat is minstens zo ineffectief als proberen om de ander te overtuigen. Behalve ineffectief kan het schadelijk zijn. Het kan een averechtse uitwerking hebben op het publiek en de negatieve emoties waarmee het gepaard gaat kunnen spoken en demonen aantrekken.

Uitersten

Jezelf emotioneel, op het agressieve af uiten bevindt zich aan het ene uiterste van een spectrum met aan het andere uiterste zwijgen. In dat geval hebben we het er gewoon niet over. De oversterfte, Israël-Gaza, Rusland-Oekraïne, de vermeende invloed van de mens op de aarde-opwarming, de schijnvertoning onder de naam democratie, we zwijgen erover ter ere van de lieve vrede. Alles is immers beter dan het verlies van een naaste of vriend wegens meningsverschillen. Of het nu de angst daarvoor is of voor verlies van inkomen en maatschappelijke uitstoting, angst blijft een slechte raadgever, want verzwijgen kan medeplichtig maken.

Zwijgen en verzwijgen is dus geen optie, zoals Rudolf Steiner ook van mening was: "In onze tijd is het met elkaar delen van waarheden (...) het vertellen van waarheden, het allerbelangrijkste."⁴ De vraag blijft branden, zeuren, aankloppen: *Hoe* kan ik een stevige stellingname tegen leugen en oorlog, fraude en corruptie inbrengen in het publieke debat en tegelijk vrede en harmonie met mijn medemensen nastreven?

Schrijvers en dichters

Voor een antwoord kunnen we bijvoorbeeld te rade gaan bij schrijvers en dichters die zich voor vergelijkbare pro-

blemen zagen gesteld. Zo vertelt Marten Toonder ons in het verhaal *De grote Barribal*⁵ dat bij de opkomst van een sterke leider en massavorming in onze tijd de wetenschap een grote rol speelt. Joachim Sickbock is een geitenbok met een witte jas tot op zijn knieën, een personificatie van de materialistische-rationalistische wetenschap. Hij is een geitenbok met een aanvankelijk zwarte en later witte jas tot op zijn knieën. Hij bedenkt superslimme plannen en heeft stevast een dubbele agenda. Zijn ultieme doelstelling is om zo veel mogelijk geld binnen te halen, rijk te worden met ijskoude wetenschap als middel daartoe. Bijvoorbeeld in het verhaal *De grote Barribal*. Sickbock recruteert hier een klein en gefrustreerd mannetje dat hij geschikt acht om de rol te spelen van een schrik aanjagende politicus. Het type politicus dat, eenmaal aan de macht, schoon schip gaat maken. Om zijn doel te bereiken en de massa te manipuleren, zet Sickbock technologische hulpmiddelen in, zoals een schijnwerper waarmee hij de schaduw van het mannetje reusachtig groot kan projecteren (afb.) en een radiozender.

Toonder vertelt ons in een ander verhaal dat er behalve de wetenschapper Sickbock nog andere machten achter de schermen actief zijn die een stap verder gaan dan manipulatie en controle. Zij bedenken plannen voor groot-scheepse vernietiging van mensen. Zie het verhaal *De Trullenhoedster* met Hocus Pas in een sinistere hoofdrol.⁶ Respectievelijk de wetenschap en zwarte magie worden hier als machten achter de schermen van maatschappelijke ontwikkelingen ten tonele gevoerd. Toch heeft bij mijn weten nog nooit iemand Toonder extreem rechts of complotdenker genoemd.

Hetzelfde geldt voor bijvoorbeeld de eerdergenoemde Orwell met onder andere zijn politieke parabel *Animal Farm* en zijn dystopie *1984*. Het geldt ook voor de al even actuele dystopie *Brave New World* van Aldous Huxley. Ook hier wordt ons in de vorm van fictie verteld over machten achter de schermen en door de materialistische wetenschappen mogelijk gemaakte vormen van totale staatsmacht. Orwell en Huxley beleven herdruk na herdruk en hetzelfde geldt voor Toonder. Net als veel andere kunstenaars door de geschiedenis heen hebben zij hun (politieke) boodschap kunnen uitdragen doordat ze met hun vindingrijkheid en vakkundigheid een passende inkleding daarvoor vonden.

De les die we van hen kunnen leren is dat je zelf invloed kan uitoefenen op het in toom houden van radicalisering door je steeds of te vragen *hoe* je jouw boodschap van bewustwording brengt. Wat is de aanleiding, de context? Wie heb je voor je? Welk medium gebruik je en waarom?

Spreek ook jij

Toonder, Huxley, Orwell en vele anderen spraken zich uit tegen totalitarisme, zoals iedereen dat zou moeten doen. Wij kunnen het ons niet permitteren om ons – in welke vorm dan ook – daar *niet* tegen uit te spreken, dat kon in

Orwells dagen niet en dat kan nu al helemaal niet, nu een wereldwijde techno-dictatuur, een *Brave New World* met rasse schreden naderbij lijkt te komen.

Tot dusverre zagen we voorbeelden van fictie de revue passeren, geslaagde werken waarin met de middelen van de kunst verwezen wordt naar de dreiging van totalitarisme. Hoe zit het nu met non-fictie? Om een lang verhaal kort te maken: de essays van Orwell zijn een genot om te lezen, ook die over politiek! Een literair kunstgenot is het en dat was precies Orwells bedoeling, zoals blijkt uit zijn beroemde citaat: “Wat ik in de afgelopen tien jaar het dringendst wilde doen, was: het schrijven over politiek tot kunst verheffen.”⁷

Zonder de kunst lukt het niet

Orwell had een weg van experimenten bewandeld voordat hij over politiek ging schrijven maar pas toen hij dat ging doen had hij het gevoel dat hij bij zichzelf, bij zijn ‘missie’ was aangekomen, al zou hij zelf dat woord waarschijnlijk niet gebruiken. De weg die hij had afgelegd was niet voor niets geweest want in zijn essays ligt een antwoord besloten op de vraag hoe we ook met non-fictie op een goede manier stelling kunnen nemen tegen totalitarisme. Dit is het antwoord: zonder de kunst kunnen we niets bereiken. Daar kunnen we wat mij betreft aan toevoegen: zonder de antroposofie. Zowel de kunst als de antroposofie – van A tot Z het antidotum tegen totalitarisme – en de overlap tussen die twee kunnen de inspiraties geven om onze boodschap, onze stem, op een verantwoorde manier te delen met anderen. Zowel de kunst als de antroposofie kunnen ons helpen om de goede toon, de passende vorm, het juiste moment te vinden. Ze wijzen richtingen naar deels nog onontgonnen gebieden tussen verzwijgen en schande roepen. Gebieden waar het zwijgen doorbroken kan worden zonder schade te berokkenen; zodat er stevig stelling genomen kan worden tegen oorlog en oorlogsvoorbereidingen, massamanipulatie en polarisatie én zodat het debat levend gehouden kan worden met een ieder die dat wil. *

Toelichting / naschrift

bij *Tussen verzwijgen en schande roepen*

Bij het lezen van bovenstaand artikel zou de indruk kunnen ontstaan dat ik *alles* wat er in massa- of *mainstream* dag- en weekbladen en in de door de overheid gefinancierde radio- en TV (praat)programma’s wordt uitgezonden, als onwaarachtig bestempel. Dat is niet aan de orde. Een zwart-wit tegenstelling met aan de ene kant de mainstream-media en aan de andere kant complementaire media zoals onder andere *De Andere Krant*, *Lighthouse* en *Weltschmerz* vind ik even schadelijk, onwaar en improductief als de politieke links-rechts tegenstelling. In de inleiding van de door mij

samengestelde bundel met een selectie van *Spreek ook jij artikelen uit de periode 2020-2025*⁸ schreef ik:

Geen tweedeling

Ik wil beslist niet beweren dat de traditionele media uitsluitend leugens brengen of dat de complementaire media de waarheid in pacht hebben. Daarmee zou ik enerzijds al degenen die te goeder trouw hun bijdragen leveren in de massa media te kort doen enerzijds en anderzijds eenzijdigheden en politieke agenda’s in de nieuwe media over het hoofd zien. Dat staatsafhankelijke media ook niet allemaal betrouwbaar zijn bewijst het beruchte voorbeeld van Alex Jones van Infowars. Dit mediabedrijf heeft Jones sinds 1999 bepaald geen windeieren gelegd en van economische onafhankelijkheid was dan ook geen sprake. “Was,” want hij werd veroordeeld tot het betalen van hoge bedragen aan schadevergoedingen, waarna de problemen voor Jones zich opstapelden. Op 14 november 2024 ging de website van *Infowars* uit de lucht.

Een ander voorbeeld, dichterbij huis, stamt van april 2025. Toen verspreidde het Nederlandse YouTube kanaal *Army of Love* een online-interview met de auteur Marcel Messing. De interviewers waren Mordechai Krispijn en Anna Zeven. De heer Messing wist in het interview te melden dat Rudolf Steiner lid was van de beruchte *Thule Gesellschaft*, dat Steiner samenwerkte met bolsjewisten en dat hij voor dat doel zelfs in Rusland was, een schrijnend voorbeeld van nepnieuws.”

Er is dus geen sprake van een tweedeling tussen goed en fout, zwart en wit.

Literatuur:

- George Orwell, “Writers and Leviathan,” in *Essays* (Penguin Books, ISBN 9780141395463).
- Arno Kaat, *Niet te koop, onafhankelijke journalistiek in het nieuwe normaal* (Nearchus CV, ISBN 9789083633459)
- George Orwell, “Why I write,” In: *Essays* (Penguin Books, ISBN 9780141395463).
- Rudolf Steiner, *Wederkomst en weerstand* (Nearchus CV, ISBN 9789492326485).
- Marten Toonder, “De Trullenhoedster,” in *Een heer moet alles alleen doen* (De Bezige Bij, geen ISBN).
- Marten Toonder, “De grote Barribal,” in *Met uw welnemen* (De Bezige Bij ISBN: 90-234-5150-3).

- 1 Orwell *Writers and Leviathan*, 453, eigen vertaling.
- 2 Orwell: *Why I write*, p.5, eigen vertaling.
- 3 <https://mondoweiss.net/2012/09/iraqiran-is-feverishly-working-to>
- 4 Steiner: *Wederkomst en weerstand*, p.51.
- 5 Toonder: *Met uw welnemen*, eerste verhaal.
- 6 Toonder: *De trullenhoedster*, v.a. p.133.
- 7 Orwell: *Why I write*.p.5, eigen vertaling.
- 8 Kaat: p.19-20.

“Vandaag de dag zijn er mensen met de meest uiteenlopende partijopvattingen en partijstandpunten. Je kunt het ene net zo goed bewijzen als het andere (...) en omdat je beide kunt bewijzen, krijg je haat en bitterheid, waar we in onze tijd genoeg van vinden. Met dit partijdenken stimuleert men precies hetzelfde als wat Ahriman graag wil bevorderen om zijn eigen incarnatie op aarde te bewerkstelligen. We kunnen deze partijenpolitiek dan ook niet krachtig genoeg verwerpen.”¹

Rudolf Steiner

Het links-rechtsstereotype volgens Istvan Hunter

De Zwitserse schrijver en activist Istvan Hunter plaatste in april 2026 jaar een artikel op zijn Substack met de veelzeggende titel *Stereotypen-Politik. Weshalb das Rechts-Links Schema von Übel ist* (“Stereotypenpolitiek. Waarom het links-rechtsschema schadelijk is.”)

Zijn fundamentele kritiek op het links-rechts stereotype sluit naadloos aan bij de doelstellingen van *Spreek ook jij*. In overleg en met toestemming van Istvan vertaalde ik zijn artikel, kortte het enigszins in, voorzag het van een inleiding en deed een paar tekstaanpassingen ten behoeve van de Nederlandstalige lezer.

Inleiding bij *Stereotypenpolitiek* van Istvan Hunter

De Nederlandse media stonden in de eerste weken van de meimaand van 2026 voor een groot deel in het teken van demonstraties en rellen in het plaatsje Loosdrecht. De activisten, van wie er sommigen in het zwart waren gekleed, protesteerden tegen de komst van een AZC in hun dorp. Een kleine minderheid van hen droeg insignes van *Defend Netherlands* en *Defend Loosdrecht* op hun kleding. Bij de demonstraties ging het er een paar keer hard aan toe. Er werd brandgesticht bij het hek van de beoogde locatie van het AZC en er waren charges van de ME.

Tegendemonstraties

Op donderdag 21 mei 2026 was er in Utrecht een tegendemonstratie. De demonstranten daar droegen regenboogvlaggen en spandoeken met teksten als “Zeg JA tegen AZC”. Sommigen hadden hun haar geverfd in felrood, blauw, groen of paars. Iedereen was tegen de demonstraties in Loosdrecht en voor een AZC in dat plaatsje. De tegendemonstratie was een initiatief van *De Straat Op*, een samenwerkingsverband van verschillende organisaties zoals *DeGoedeZaak*, *Extinction Rebellion* (XR) en de *Dolle Mina's*.

Demonstraties met een tegendemonstratie zoals in Utrecht zijn inmiddels een bekend verschijnsel in binnen- en buitenland, we kennen ze allemaal. Zo op het oog identificeren de demonstranten van de ene groep zich met politiek rechts en de andere met politiek links. Met het links-rechts stereo-

Istvan Hunter

type dus, zoals Istvan Hunter het noemt in zijn artikel hieronder. Hij beschouwt het links-rechts sjabloon als een stereotype waar weinig goeds van te verwachten valt. Daarmee snijdt hij een problematiek aan, die de Westerse samenlevingen al heel lang in zijn greep houdt. Als aanleiding voor zijn bespiegelingen koos hij een reportage over een demonstratie met daartegenover een tegendemonstratie in Luzern. In dit geval vonden die twee simultaan plaats, enkele straten van elkaar verwijderd.

Nooit meer fascisme

Bij de reportage van deze beide demonstraties op 9 mei 2026, geproduceerd door het Zwitserse nieuwsmedium *Transition*² zien we een paar rode SP vlaggen en een spandoek van Antifa met de slogan *Nie wieder Faschismus*. De demonstratie, georganiseerd door *Luzern Nazifrei* laat een amalgaam zien van links-activistische groeperingen met namen als *Omas gegen Rechts*.

De geluidsinstallatie bij links Luzern staat hard op het plein aan de rivier. De spreker waarschuwt met grote nadruk tegen het gevaar van extreem rechts, in casu *MASS-VOLL!* de beweging die elders in de stad een optocht en een manifestatie heeft georganiseerd. De opkomst is aanzienlijk hier bij links op een plein aan de rivier de Reuss,

waar op de achtergrond onder een zonnige hemel witte plezierschepen voorbijvaren.

De door de politieke beweging *MASS-VOLL!* georganiseerde demonstratie waartegen werd gedemonstreerd wordt door de Zwitserse massamedia en de linkse spreker bij de Reuss, als “extreem rechts” bestempeld. Na de spreker van links op het plein te hebben aangehoord verwachtte ik bij *MASS-VOLL!* zwartgeklede demonstranten te zullen zien met bijvoorbeeld een insigne van *Defend Luzern*, ongeveer zoals het kleine clubjerellende demonstranten in Loosdrecht eruitzag. Daar was geen sprake van. In de plaats daarvan zie ik een groep mensen, zittend op klapstoeltjes, onder een wolkenloze hemel in alle rust luisteren naar een spreker met een staartje in zijn grijze haar. De borden met het logo van *MASS-VOLL!* hebben een pastel indigo tint. Bij hun demonstratie zie ik tot mijn stomme verbazing geen enkel item over asielbeleid. Ook bij een bezoek aan hun website valt niets van dien aard te ontdekken. Het bezoekje aan de site corrigeerde overigens het idyllische plaatje van het publiek in de zon op klapstoeltjes, want op de homepage staan sterk gestileerde, als typisch Zwitsers bedoelde portretten van een stoere man en een vrouw met een Zwitserse vlag. De kleuren zijn

*Een man draagt een hellebaard voor
zich uit. Dan smee je bijna om voor
fascist uitgemaakt te worden.*

daar rood-wit-zwart. Zowel de site als de beelden van de demonstratie laten zien waar het bij *MASS-VOLL!* in de eerste plaats om lijkt te gaan: ze willen geen EU-lidmaatschap van Zwitserland. Hun speerpunt is niet het asiel-

beleid; er is althans niets wat daarop zou kunnen wijzen.

Hellebaard

Bij de beelden van de *MASS-VOLL!* demonstratie valt een onmiskenbare leidersfiguur op in een wit overhemd, een rood pak en met strak achterovergekamde gitzwarte haren, ze glimmen en blinken in het zonlicht. Een man in zijn naaste omgeving draagt een grote bijl, een hellebaard voor zich uit. Dan smee je er bijna om, denk ik dan, om voor fascist uitgemaakt te worden. De Romeinen gingen immers door de straten van weer een overwonnen stad met een ‘*Fasces*’, een bundel houten roeden, vaak met een bijl erin als symbool van strafmacht en eenheid van de staat. Het woord ‘fascisme’ heeft zijn naam te danken aan dit machtssymbool.

MASS-VOLL! is, zoals gezegd, naar het zich laat aanzien geen anti-immigratie partij zoals de Engelse *Reform UK*, de Duitse *AfD* en het Nederlandse *FvD* dat zijn, maar kennelijk vonden de makers van de reportage het desalniettemin belangrijk de indruk te wekken dat *MASS-VOLL!* gevaarlijk extreem rechts is: er zijn angstaanjagende beelden van gewelddadige rechts extreme figuren tussen de opnames door gemonteerd. (Zie: <https://transitiontv.org/Demo-Gegendemo-in-Luzern-Rede-von-SP-Nationalrat-David-Roth-Teile-herrsche/>)

Tot zover deze inleiding, het woord is nu aan Istvan Hunter.

★

1 GA 191, S. 202 f., 1.11.1919 Eigen vertaling

2 <https://transitiontv.org/Demo-Gegendemo-in-Luzern-Rede-von-SP-Nationalrat-David-Roth-Teile-herrsche/>

Samen tegen de EU: De MASS-VOLL-leider Nicolas Rimoldi in een knalrood kostuum. Neue Zürcher Zeitung, 10.05.2026. Foto: Keystone.

Stereotypenpolitiek

Waarom het links-rechtsschema schadelijk is

Istvan Hunter

Het is een misvatting te denken dat het links-rechts-schema geschikt is om iets objectief te karakteriseren. Links-rechts is slechts een schema, bedoeld om identificatie met de ene of de andere groep of partij mogelijk te maken. Het doet dat door te appelleren aan lage groeps-egoïstische driften en instincten. Op deze manier kunnen mensen de ervaring opdoen van het deel uitmaken van een collectief. Zulke collectieven zijn zeer geschikt voor mensen die niet zelfstandig willen denken.

Het links-rechtsschema, voortgekomen uit de zetelverdeling- en opstelling in het Franse parlement, diende vanaf het begin om identificatie met groepsideologieën te bewerkstelligen. Het staat daarmee van meet af aan haaks op een onafhankelijke en intelligente beoordeling van de objectieve verhoudingen. Want in werkelijkheid gaat het in de politiek altijd om concrete belangen en afhankelijkheden en nooit in de eerste plaats om ideologieën.

Met de vaandels van ideologieën hopen politici de massa's ideologisch en suggestief te beïnvloeden, met stevast een vijandbeeld om die massa van brandstof te voorzien. Dat geldt net zo goed voor rechts als voor links, het geldt voor *alle* door de eenheidsstaat ondersteunde ideologieën. Zonder vijand geen ideologie, de vijand is de gemeenschappelijke noemer en je kunt daarom zelfs stellen, dat links en rechts in dit opzicht identiek zijn. Ze hebben immers met elkaar gemeen dat ze tegen een vijandige, gedemoniseerde en belasterde groep zijn.

Hoe strijdlustiger en agressiever zowel links als rechts zich uiten, hoe duidelijker dit gemeenschappelijke kenmerk zich laat zien. Het is een gezamenlijk spel. Maar dat gaat ten koste van de kiezer. Want hoe meer de media en de publieke opinie zich concentreren op de opzichtig uitgedragen ideologieën, hoe minder men in staat is om zakelijk en gefocust over de werkelijke problemen en uitdagingen te spreken. En zo dient het rechts-links schema

vooral om het bestaande politieke systeem in stand te houden.

Naarmate de bevolking wordt afgeleid met dergelijke schijntegenstellingen, kan zij achter de schermen van de politieke façade worden voorbereid op maatregelen die vervolgens moeten worden doorgevoerd. In plaats van een debat over het systeem van de bestaande orde en over de legitimiteit van politieke, economische en sociale verhoudingen, heeft men het alleen nog maar over het links-rechts-schema.

Verdeel en heers: stereotypen

De roemruchte Amerikaanse journalist Walter Lippmann (1889 –1974) stelde al in de jaren twintig dat regeringen, als ze hun bevolking democratisch willen besturen, dit via ‘stereotypen’, moeten doen. Lippmann was zelf de bedenker van deze term. Het links-rechtsschema is hét voorbeeld van zo’n stereotype. Lippmann legde uit dat het volkomen illusoir is om aan te nemen dat een gemiddelde burger door het lezen van de krant gedurende een half uur in staat zou zijn om complexe politieke en maatschappelijke verbanden te begrijpen. Immers, als zelfs deskundigen het al niet eens konden worden waren over wat het juiste oorlogs-, handels- of sociaal beleid voor de VS zou zijn, was het bijgevolg ondenkbaar dat individuele burgers tot een oordeel over deze verbanden konden komen. De burgers moest dus worden uitgelegd wat in hun belang was en de kranten moest worden voorgeschreven wat in het belang was van diezelfde burgers. Om deze verbanden tot het uiterste door te voeren, bedacht Lippmann de term ‘stereotype’.

Het begrip ‘stereotype’ wordt door Wikipedia als volgt gedefinieerd: “Een vaststaand beeld van bijvoorbeeld een groep mensen dat niet (volledig) overeenkomt met de werkelijkheid, of een deel van de werkelijkheid buiten proportie vergroot. Waarmee complexe zaken zodanig kunnen worden samengevat en vereenvoudigd dat ze populair en begrijpelijk worden.” Hoe manipulatief en autoritair Lippmanns woorden ook klinken, waar het de eenheidsstaat betreft heeft Lippmann gelijk gekregen. De eenheidsstaat moet complexe verbanden zodanig vereenvoudigen dat ze voor de gemiddelde burger begrijpelijk worden. De politicus moet zijn boodschap toegankelijk maken als hij duidelijk wil maken waarom de burger het eens moet zijn met het staats- en regeringsbeleid. Dit is een essentiële taak van het parlement en de regering. In veel gevallen kan de politicus zijn politieke handelen niet in alle details uitleggen, noch wil hij prijsgeven in het belang van welke groeperingen hij werkelijk handelt. Bijgevolg moet hij stereotypen creëren om gekozen te worden. Ook dit is een gevolg van het unitaire staatsstelsel waarin we leven. Zo worden politici door het systeem dat ze zelf hebben gecreëerd gedwongen tot onoprechtheid, overdrijving, verhulling en misbruik.

Daar staat tegenover dat de gemiddelde kiezer van politici oprechtheid, loyaliteit transparantie, rechtlijnigheid en karaktervastheid verwacht. Het politieke systeem van de eenheidsstaat bevordert echter precies het tegengestelde. De gekozen politicus moet, in het belang van zijn kiezers – waarbij de lobby die hem financiert uiteraard zwaarder weegt dan de kiezer zelf – geloofwaardig maken dat hij in het belang van de bevolking handelt.

Daartoe kan hij bijvoorbeeld de politieke tegenstander van het andere meningsspectrum aan de kaak stellen. Hij construeert daartoe (vooral in de verkiezingsfase) bepaalde stereotypen, waarmee hij zich tegelijkertijd van de politieke tegenstander kan afzetten en zichzelf kan profileren. Deze stereotypen kunnen als volgt worden ingedeeld in het klassieke (inmiddels achterhaalde) rechts-links-schema:

Rechts	vs.	links;
liberaal	vs.	centralistisch;
kapitalisme	vs.	communisme;
burgerlijk	vs.	alternatief;
conservatief	vs.	progressief;
oud	vs.	jong;
blank	vs.	multicultureel;
innovatief	vs.	gender kritisch;
autoritair	vs.	anarchistisch.

Ervaren politici weten natuurlijk dat dit schema geen weergave is van de werkelijkheid. Toch blijven ze (samen met de gevestigde politicologie) vasthouden aan deze tegenstellingsparen. Waarom? Omdat het zo ontzettend nuttig is gebleken als afleidingsmanoeuvre en als middel om zich te profileren en omdat het zowel in de media als op sociaal-politiek vlak goede diensten bewijst. Op deze manier kan de bevolking in verschillende groeperingen worden verdeeld, kunnen de gevestigde partijen hun kiezers aan zich binden en kunnen politici zich in debatten van elkaar onderscheiden. Dat ze achter de schermen samenwerken, als het om onderwerpen van werkelijk fundamenteel belang gaat, noemt men officieel “zakelijke politiek”.

Met die term wil men simpelweg aangeven dat er zaken zijn die nu eenmaal van doorslaggevend belang zijn voor de machtspolitiek van de eenheidsstaat. Hier blijven de politieke rivaliteiten op de achtergrond en kunnen politici van de linkse, de rechtse en de middenpartijen zonder enige terughoudendheid met elkaar in zee gaan. Veelzeggend in dit verband is bijvoorbeeld het beeld dat het Nederlandse parlement tijdens de coronacrisis heeft laten zien. Terwijl democratische controle van de regering bij haar noodmaatregelen belangrijker was dan ooit tevoren werd het parlement op een zijspoor gezet. Er zijn nu eenmaal kennelijk onderwerpen die over alle politieke grenzen heen voor overeenstemming zorgen. Zoals een pandemie.

De eenheidsstaat moet zich legitimeren

Het is belangrijk om te begrijpen dat de eenheidsstaat zijn optreden moet legitimeren. Om dit mogelijk te maken is hij – samen met de politieke partijen – aangewezen op stereotypen en op de media. De *mainstreammedia* staan net als de partijen eveneens in dienst van de eenheidsstaat. Wie dat wil veranderen, moet de media onttrekken aan de greep van die eenheidsstaat. Bijgevolg moeten media in de toekomst onafhankelijk van staats- en economische macht worden geëxploiteerd. Als de staat in de gegeven structuur wordt gehandhaafd, is hij aangewezen op het blijven uitoefenen van zijn invloed op de massamedia. De eerste, onmisbare voorwaarde voor een echte verdere ontwikkeling en emancipatie van de bevolking in de richting van vrijheid en onafhankelijkheid van de staat en van door de staat beïnvloede belangengroepen is daarom de scheiding tussen het geestesleven (met daarin begrepen het onderwijssysteem en de media) en de staat. Dit was Rudolf Steiner al in 1919 duidelijk, toen hij pleitte voor een indeling van de samenleving in drie sectoren: het geestelijke leven, het juridische leven en het economische leven.

Dit was ook Walter Lippmann duidelijk toen hij in 1922 de voorwaarden vastlegde waaronder de eenheidsstaat zou moeten bestaan. Als we vandaag de dag streven naar een democratischere en autonomere samenleving, is het goed om ons opnieuw te verdiepen in de ideeën van zowel de tegenstanders van het links-rechts stereotype onder wie Rudolf Steiner, als ook de voorstanders zoals Walter Lippmann, de bedenker ervan. *

Istvan Hunter is een Zwitserse leraar, schrijver en activist.

Zie <https://istvanhunter.substack.com>

Het afwijzen van moederschap in de OCW Taalgids

Philip Bakker

Op het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is het afgelopen jaar gewerkt met een taalgids tegen discriminatie en racisme.¹ Deze gids van 40.000 euro is bedoeld om adviezen en richtlijnen te geven over welke woorden we gebruiken en waarom. De inhoud van deze gids werd begin april 2026 bekend door een publicatie op de site van *GeenStijl*.

Eén punt was het voorstel om in plaats van Moederdag en Vaderdag te gaan spreken over 'Jij-dag'. Op pagina 22 staat: *“Om deze dag te verbreden wordt het ook wel de Jij-Dag genoemd. Hierbij kies je zelf iemand om in het zonnetje te zetten die een belangrijke rol speelt in je leven. Zo houd je ook rekening met regenbooggezinnen, alleenstaande ouders en kinderen zonder ouders.”*

Er was veel verbazing en ophef over dit voorstel en vele andere voorbeelden van taalzuivering. Een groot deel van de partijen in de Tweede Kamer gaf aan geen behoefte te hebben aan een woordenlijst als deze. Staatssecretaris van Onderwijs en Emancipatie Judith Tielen (VVD) gaf aan de taalgids overbodig te vinden: *“Dit roept bij mij een gevoel van betutteling op. Het is goed om over taalgebruik te praten, maar zo’n lijstje is niet nodig. Van mij mag dit de kast in.”* Kortom, de ophef werd snel weer gesust. Deskundig verdedigde staatssecretaris Judith Tielen zich met de woorden *“Uiteindelijk gaat het erom dat de overheid zorgvuldig, gelijkwaardig en begrijpelijk communiceert.”* Is dat het hele verhaal? Nee.

In haar reactie schermde de minister ook met hardwerkende ambtenaren die hun best doen voor goed onderwijs. Want hard werken en taalgidsen maken nog niet automatisch goed onderwijs.

Uit *Rapport De Staat van het onderwijs 2026* (p.48) blijkt dat in alle schoolsoorten nog steeds sprake is van een voortdurende en omvangrijke daling van de prestaties op leesvaardigheid en woordenschat ten opzichte van de periode voor corona. Ook in het basisonderwijs is het nog niet goed. Inspanningen van scholen, besturen en overheid om de trend te keren zijn nog niet zichtbaar in de resultaten.

Ontkenning van moederschap

Het meest wezenlijke is dat er opnieuw vanuit de Nederlandse overheid een stuk naar buiten komt over het ontkennen van moederschap. De staatssecretaris lijkt zich niet bewust van een groter patroon van beleidskeuzes waarin de betekenis van moederschap steeds verder verwaagt. Hiermee treedt Judith Tielen in het voetspoor van

1 “In de sociale wetenschappen is de term terug te voeren op de journalist Walter Lippmann. In 1922 gebruikte hij de term in zijn boek *Public Opinion* om de voorstellingen te beschrijven die zich als vereenvoudigde en schematische concepten tussen onze buitenwereld en ons bewustzijn nestelen.”

[wikipedia.org/wiki/Stereotyp_\(Sozialpsychologie\)](https://wikipedia.org/wiki/Stereotyp_(Sozialpsychologie))

2 <https://istvanhunter.substack.com/p/neues-jahr-neue-medien?r=1wbbu3>

demissionair minister van Binnenlandse Zaken Hugo de Jonge die in 2024 via een ‘verzamelwet’ probeerde in wetgeving het woord ‘moeder’ te vervangen door ‘de ouder uit wie het kind geboren is’.

Dit werd tijdig gezien door een alerte beleidsmedewerker van de SGP. Hugo de Jonge kon toen weggelopen met deze woorden: *“Het woord ‘moeder’ is prachtig en verdient een plek in onze wet. En nu weer aan het werk!”*.

Tegenkrachten

Het is jammer dat moeders en vaders niet op de hoogte zijn van allerlei tegenkrachten. Het is een complex krachtenveld. De volgende zaken spelen daarin een rol:

Het komt al zo’n 20 jaar voor dat afschaffen van Moederdag wordt gestimuleerd op basis van het CEDAW-verdrag van de Verenigde Naties (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*). Ook wordt onder het mom van beschermen van vrouwenrechten het full-time moederschap ontmoedigd omdat het een ‘sociale constructie’ zou zijn. Want CEDAW herdefiniëert moederschap. Moederschap wordt dankzij CEDAW gezien als een rol die niet vastligt, maar veranderbaar is. Moederschap moet ook worden “gesocialiseerd” (artikel 5 en 11). Zo ontstaat er een verschuiving van het gezin als zelfstandige eenheid in de samenleving, naar het gezin als onderdeel van een beleidsmatig systeem waarin de overheid van alles heeft te managen, sturen en corrigeren. Hierdoor ontstaat mede een basis voor beleidsdoelen om het betekenisvolle woord ‘moeder’ af te schaffen. Het RIVM probeerde dit in het jaar 2022 met de tekst ‘zwangere mensen’ in plaats van zwangere vrouwen. Dat was ook in navolging van de Amerikaanse overheid onder leiding van de Democratische president Joe Biden die veel gebruikelijke familie-woorden liet vervangen door ‘gelijkwaardige’ en ‘genderneutrale’ begrippen (zoals bijvoorbeeld *‘birthing person’* op de website van het Witte Huis en in overheidsdocumentatie. Vanuit het CEDAW-gedachtengoed is mogelijk ook de verzamelwet van minister Hugo de Jonge ontstaan in 2024. Dat wetsvoorstel had de bedoeling het woord ‘moeder’ te veranderen in ‘ouder uit wie het kind geboren is’ in het Nederlandse bevolkingsregister (Basisregistratie Personen – BRP).

Amerikaanse commerciële partijen hebben voorstellen gedaan om je af te kunnen melden voor reclame voor Moederdag (maar niet voor al hun andere commerciële uitingen!).

Onder invloedrijke feministen bestaat een sterke afwijzing van moederschap. Denk aan Simone de Beauvoir,

Shulamith Firestone, Sarrah Le Marquand, Sophie Lewis etc.

Sinds het begin van het socialisme/ communisme in het Communistisch Manifest (1848) bestaat het fundamentele uitgangspunt om het gezin op te heffen. *“Opheffing van het gezin! Zelfs de radicaalsten winden zich op over deze schandelijke bedoeling van de communisten.”*

Daar is niets geheim aan, het wordt alleen te weinig belicht. Er is hierdoor weinig besef bij mensen dat dit nog steeds voor mensen in het linkse spectrum een serieus uitgangspunt kan zijn. Kijk maar eens naar het boek *Abolish the Family: A Manifesto for Care and Liberation* uit 2022 van Sophie Lewis.

Moederschap

Tot slot een citaat van kardinaal József Mindszenty over moederschap. De Hongaar Mindszenty (1872-1975) werd vervolgd door zowel de nazi’s als later door de communisten, in beide gevallen vanwege zijn compromisloze veroordeling van dictaturen. Onderstaand citaat komt uit zijn eerste boek, getiteld *Az édesanya*, wat ‘moeder’ of ‘moederschap’ betekent. *Az édesanya* verscheen in 1917.

“De Belangrijkste Persoon op aarde is een moeder. Ze kan niet de eer opeisen dat ze de kathedraal Notre Dame heeft gebouwd. Dat hoeft ook niet. Ze heeft iets mooiers gebouwd dan welke kathedraal dan ook – een woning voor een onsterfelijke ziel, de kleine perfectie van het lichaam van haar baby.

Zelfs de engelen zijn niet gezegend met zo’n genade. Zij kunnen niet delen in Gods creatieve wonder om nieuwe heiligen naar de hemel te brengen. Alleen een menselijke moeder kan dat.

Moeders staan dicht bij God de Schepper dan enig ander schepsel; God werkt samen met moeders in het uitvoeren van deze scheppingsdaad... Wat op Gods goede aarde is heerlijker dan dit: moeder zijn?” *

Bovenstaand artikel werd oorspronkelijk gepubliceerd op de site van Philip Bakker (<https://www.inschoolwetrust.nl>). Die digitale versie is uitvoerig voorzien van referenties.

1 *Taalgids. Woorden, toon en boodschap tegen discriminatie en racisme.* Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2026.

Bouwen aan een cultuur van de geest

Aan het eind van het van het jaar 1923 werd door Rudolf Steiner de *Allgemeine Anthroposophische Gesellschaft* opgericht gedurende de Kerstconferentie 1923-24. Tijdens deze conferentie introduceerde hij de Grondsteenspreuk. Op advies van Steiner houden veel mensen zich mediterend, overdenkend, en praktiserend bezig met deze spreuk, teneinde aan het geestelijke fundament van de Antroposofische Vereniging mee te bouwen en om antroposofie intensief met zichzelf en met de cultuur te verbinden. Annemarie Sijens is een van deze mensen. Naar aanleiding van haar verbintenis met de Grondsteenspreuk schreef ze een artikel. De inspiratie daarvoor ontvonkte vooral door het vierde en laatste deel van de Grondsteenspreuk, waarin sprake is van geestelijk licht en van warmte die daarmee is doorlicht. Dit laatste deel van de Grondsteenspreuk vind je hieronder en verderop vind je het artikel van Annemarie Sijens, *Leven met warmte en licht*.

Op het keerpunt van de tijd
trad het wereld-geestes-licht
in de aardse wezensstroom;
nacht-duister
heerste niet langer;
dag-helder licht
straalde in mensenzielen;
licht,
dat verwarmt
de arme herdersharten;
licht,
dat verlicht
de wijze koningshoofden.

Goddelijk licht,
Christus-Zon
verwarm
onze harten;
verlicht
onze hoofden;
dat goed worde,
wat wij
uit harten
grondvesten,
uit hoofden
doelvervuld leiden willen.¹

1 Rudolf Steiner, *Die Weihnachtstagung zur Begründung der Allgemeinen Anthroposophischen Gesellschaft* 1923/24, GA 260. Vertaling: Auke van der Mey e.a.

Leven met warmte en licht

Annemarie Sijens

“(...) aus den Tiefen der Menschenseelen müssen die Triebkräfte zu Neugestaltungen kommen.”¹

Annemarie Sijens

Ik werk nu ruim dertig jaar met de Grondsteenspreuk van de Antroposofische Vereniging en neem het mediteren daarvan en het oefenen ermee serieus. Regelmatig vraag ik me af hoe warmte en licht in mijzelf werken. Dit zelfonderzoek doe ik met het oog op cultuurvernieuwing in lijn met het slot van de spreuk: “Verwarm onze

harten, verlicht onze hoofden, opdat goed worde wat wij uit harten gronden, uit hoofden doelvervuld leiden willen”. Cultuurvernieuwing dus binnen een wij, in een leefgemeenschap. Wat vraagt dat van mij?

In mijn opleiding tot architect rekende ik met zwaarte-kracht en mechanica. Het innerlijke werk met die krachten maakte mijn denken aards en kristalhelder. Dit denken verlichtte mijn levenspad, met als schaduw de illusie van maakbaarheid. Hoe dodelijk dit denken zijn kan, merkte ik toen ik tijdens mijn afstuderen vijf dagen over tijd was. Bezorgd kocht ik een zwangerschapstest. Toen ik het teststaafje de volgende morgen in mijn ochtendurine stak, werd mijn vermoeden bevestigd. Al na een paar minuten verscheen er een streep in het helderwitte venster. Omdat zwangerschap ongewenst was, besloot ik tot abortus. De NVSH-arts tot wie ik me wendde, deed ook een zwangerschapstest. Terwijl ze het telefoonnummer van een abortuskliniek voor me opschreef, bevestigde ze nuchter wat ik al wist: “Je bent inderdaad zwanger”. Verbaasd merkte ik dat er van diep in mijn lijf een reactie kwam. Hitte vloog omhoog en kleurde mijn borst, hals en wangen rood. Toen de arts opkeek en me het opgevouwen briefje toestak, nam ik dat verward van haar aan. Waar kwam die warmte vandaan? Het was geen schaamte of woede, maar wat dan? Verwonderd wandelde ik naar huis. Toen ik gisteren thuis de uitslag van de zwangerschapstest zag, reageerde mijn nuchtere verstand. Waarom appelleert diezelfde uitslag vandaag aan mijn bloed? Waarom is er verschil tussen een uitslag zien en haar horen? Ik speelde maar kort met die vragen. Al voor ik de voordeur opende, wist ik dat de baby welkom was. Met dat intuïtief genomen besluit verschoof mijn doel. Het lag niet meer lichtend voor me, als bekroning van jaren studie, maar in de warme duisternis van mijn eigen lijf. Liefde voor mijn ongeboren kind transformeerde me van doelgericht naar doelvervuld. Mijn heldere denken stond haar eerste plaats af, trad in

dienst van hartewarmte. Eerst warmte, dan licht. Net als in de grondsteenspreuk.

Deze ervaring gebruikte ik als spreker op de grondsteenconferentie van januari 2026 om het verschil tussen doelgericht en doelvervuld te illustreren. Sindsdien komt de herinnering eraan steeds vaker boven. Afgelopen weekend sprak ik erover in twee studiekringen. Maar spreken is anders dan schrijven. Toen de redacteur van *Spreek ook jij* MAGAZINE me laatst vroeg mijn vertelling in de vorm van een artikel te gieten, aarzelde ik dan ook. Wat zou er in het stollingsproces van spraak naar schrift verloren kunnen gaan? Gestiek en mimiek natuurlijk, maar ook de respons die taal tot leven wekt. De vruchtbare dialoog. Tegelijkertijd besepte ik dat mijn ervaringen met licht en warmte actueel zijn, iets essentieels illustreren. Vandaar mijn besluit om wat eerder in besloten kringen klonk, nu in geschrifte te verspreiden. Het verlies aan levende klank heb ik gecompenseerd door ook tijdens het schrijfsproces doelbewust de dialoog te zoeken met de redacteur en twee meelezers.

Hartewarmte kan me met anderen verbinden, maar mijn relaties net zo makkelijk beschadigen. Daarom beschijn ik mijn innerlijke warmte eerst met bezonnen licht.

In de kring van zondagmiddag kaartte een vriend van me Levinas aan. De filosoof die het appèl dat de Ander op ons doet, thematiseert. Het noemen van Levinas plaatste mijn ervaring in een nieuw licht. Stel nu dat mijn kind veertig jaar geleden via warmte een appèl had gedaan op mij. Hoe ben ik dan doelvervuld geraakt? Warmte alleen is niet genoeg. Ervaring leerde me dat warmte eerst afbreekt, chaotiseert, de ruimte leegt. Onbezonnen warmte verschroeit mijn heldere gedachten, verdrijft mijn wankeelmoed. Zo baant ze de weg voor een hartstocht die soms ongewenste wegen bewandelt, en in verontwaardiging en opstand woeden kan. Hartewarmte kan me met anderen verbinden, maar mijn relaties net zo makkelijk beschadigen. Daarom beschijn ik mijn innerlijke warmte eerst met bezonnen licht. De zo gelouterde warmte omhult een ruimte die ik doelbewust vrijhouden wil. Voor een wij. Wat er lang geleden in zo'n vrijgehouden ruimte

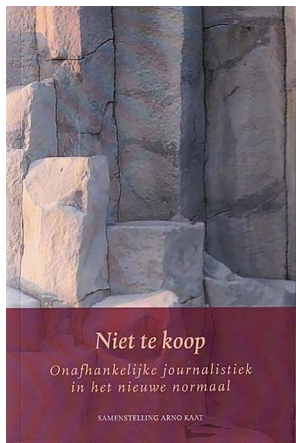
begon te groeien, was meer dan een baby alleen. Mijn wordend zelf als moeder was deel van wat woning vond in mij. Met liefde voor een gezamenlijke toekomst beantwoordde ik mijn kinds appèl. De gemeenschappelijke toekomst die ik voor me zag, maakte me doelvervuld. Als vrij, verantwoordelijk mens transformeerde ik mezelf tot de moeder die ik worden wilde. Steeds in dialoog met wat zich ontwikkelde in mij.

Veertig jaar geleden nam innerlijk vuur alle belemmerende gedachten weg. De ruimte die hierdoor ontstond, vulde zich met een toekomst die ik niet als architect vooraf bedacht en uitgetekend had, maar wel van ganser harte gewild. In vruchtwater ontwikkelde zich een kind, in levenswater vormde zich wordend wij. In de levensgemeenschap die daaruit stonde, vond ook de vader van ons kind een thuis. Mijn architectonische, heldere denken stelde ik met liefde in dienst van mijn gezin.

Nogmaals de vraag: wat vraagt cultuurvernieuwing van mij? Dienstbaarheid aan een groter geheel waarvan ik deel uitmaak, zoals ik dat veertig jaar geleden deed voor mijn gezin. Het licht van mijn denken in dienst stellen van een gemeenschap is tot levensthema uitgegroeid. Ik doe het ook in de vriendenkringen, werkkringen en studiekringen die in de loop der jaren ontstonden. Met sommige leef ik al lang, andere krijgen als cursus een tijdelijke vorm. In september hoop ik een nieuwe studiekring te starten. Uitgangspunt voor deze cursus is een citaat van Rudolf Steiner: “*Soziale Gebilde veralten; aus den Tiefen der Menschenseelen müssen die Triebkräfte zu Neugestaltungen kommen.*” Warmte die diep in onze zielen leeft, ruimt oude belemmeringen op. Dankzij bezonnenheid en zonnewarmte kan in ieders hart een ruimte ontstaan waarin zich gezamenlijke toekomst toont. Ons uitnodigend tot transformatie van onszelf. Opdat de toekomst goed wordt, en wij daar deel van zijn. ★

Annemarie Sijens geeft cursussen over cultuurvernieuwing bij Peripatos, is schrijfster en een van de drijvende krachten van de grondsteenconferenties van de AViN.

1 Rudolf Steiner, *Aufsätze über die Dreigliederung des sozialen Organismus und zur Zeitlage*. GA 24

Niet te koop

Onafhankelijke journalistiek in het nieuwe normaal

Arno Kaat

Onder politieke, economische, technologische of ideologische druk wordt de inhoud van de belangrijkste media steeds eenvormiger; afwijkende oordelen

of inzichten worden naar de marge gedrukt. In deze door Arno Kaat samengestelde bundel teksten vindt u alleen maar 'afwijkende oordelen of inzichten'. Vandana Shiva, Charles Eisenstein, Gerald Häfner, Kirsten Juel en anderen berichten o.a. over ontwikkelingen in politiek, economie en gezondheidszorg; en daarnaast komt in enkele bijdragen naar voren hoe ook Rudolf Steiner werd behandeld als brenger 'afwijkende' (en ongewenste) inzichten.

Eigenzinnige gedachten, schurende tegengeluiden, ongemakkelijke standpunten – juist wanneer ze kernen van

waarheid bevatten – blijven in de meeste gevallen nageenough onopgemerkt. Zij krijgen hun plaats in de marge, waar ieder mag roepen wat hij wil maar niemand luistert. In deze bundel komen stemmen aan het woord die het verdienen gehoord te worden. Zij prikken gaten in de grote narratieven van de laatste jaren en stellen vragen bij ontwikkelingen in o.a. politiek, economie, cultuur of wetenschap. Zij willen bijdragen aan een streven de waarheid te zoeken en in vrijheid te leven.

Met teksten van Vandana Shiva, Gerald Häfner, John Clauser, James Corbett, Thomas Külken, Charles Eisenstein, Michael Birnthal, C.J. Hopkins, Kirsten Juel, Roland Tüscher, Wolfgang Müller en Arno Kaat.

Paperback, 142p.

Uitgeverij Nearchus, 2026, ISBN 9789083633459, € 16,00

Colofon

De naam 'Spreek ook jij' is ontleend aan het gedicht *Sprich auch du* van Paul Celan.

Spreek ook jij MAGAZINE is een uitgave van *Spreek ook jij*.

Zie ook: <https://spreekookjij.substack.com> en:

<https://dvvspreekookjij.substack.com>

Redactie

Arno Kaat

De artikelen zonder naamsvermelding van de auteur zijn geschreven door Arno Kaat.

Vormgeving

Huibert Stolker, Stip grafisch ontwerp, [Stip.nl](https://stip.nl)

Aan dit nulnummer werkten mee

Philip Bakker, Istvan Hunter, Annemarie Sijens.

Spreek ook jij MAGAZINE verschijnt drie à vier keer per jaar

Het abonnement gaat in op 29 september 2026, met het uitkomen van nummer 1 en loopt tot 29 september 2027. Het abonnement wordt steeds stilzwijgend verlengd met een jaar.

De prijs van een abonnement is 40,- per jaar incl. verzendkosten.

Een steun-abonnement is 100,- per jaar.

Abonneren

Stuur een mail met je adresgegevens naar spreekookjij@proton.me. Je ontvangt vervolgens een factuur.

Losse nummers

De prijs van een los nummer bedraagt 10,- excl. verzendkosten. Stuur een mail met je adresgegevens naar spreekookjij@proton.me met vermelding van het editienummer. Het gratis nulnummer is verkrijgbaar zolang de voorraad strekt. Hiervoor betaal je dus uitsluitend de verzendkosten.

Contact

spreekookjij@proton.me
06-43176233

Internet

<https://spreekookjij.substack.com> en
<https://dvvspreekookjij.substack.com>

Donaties

Spreek ook jij MAGAZINE en de Substack *Spreek ook jij* zijn onafhankelijk. Ze ontvangen geen overheids subsidies. Je kunt deze initiatieven steunen door een bedrag over te maken op NL 30 TRIO 0786 8600 06 t.n.v. A. Kaat.

Disclaimer

Spreek ook jij biedt een podium aan auteurs met aanvullende, complementaire, vaak ook dwarse en 'dissidente' zienswijzen, zoals in de naam al besloten ligt. De verantwoording voor naar voren gebrachte overtuigingen, meningen, standpunten ligt bij de auteurs en weerspiegelen niet automatisch de positie van de redactie.